

Okullarda Örgüt Kültürü ile Öğretmenlerin Sendikalara İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Gökhan ALTUĞ¹
Doç. Dr. Birsen GÜZEL²

Bu araştırmada okullarda görev yapan öğretmenlerin algıladıkları örgüt kültürünün baskın olan yanı olup olmadığı varsa hangi alt boyutunun baskın olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin demografik özelliklerinin (yaş, cinsiyet, brans vb.) örgüt kültürüne ve sendikalaşmaya etkisi hakkında değerlendirmelerde bulunulması ve bu doğrultuda öneriler geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın evrenini İstanbul ilinin Kadıköy, Maltepe, Ümraniye, Tuzla, Pendik, Sancaktepe ve Kartal ilçelerinde bulunan tüm okullar oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise, 2013-2014 Eğitim Öğretim yılı içinde evreni oluşturan ilçelerde bulunan tesadüfi yöntemle seçilen devlet ve özel ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan 318 öğretmenden oluşmuştur.

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formunda ilk olarak araştırmanın amacını belirten ve uygulamada dikkat edilecek noktalar hakkında bir açıklama yer almaktadır. Bu formda araştırmanın güvenliği sebebiyle ve soruların daha samimi, sağlıklı cevaplanmaları için katılımcıların isimleri sorulmamıştır. Araştırmada öğretmenlerin çalıştıkları okullardaki örgüt kültürel değerlerini belirlemek amacıyla yönelik “Okul Kültürü Ölçeği” (OKÖ; Terzi, 2005) kullanılırken öğretmenlerin sendikaya, ilişkin görüşlerini tespit etmek için Yasan (2012) tarafından geliştirilen öğretmenlerin sendikaya ilişkin görüş ölçeği uygulanmıştır.

Anketlerin uygulanması için gerekli izinler alındıktan sonra 2013-2014 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde basit rastgele örneklem

¹ Sancaktepe Şakir Demir İlkokulu, Müdür Yardımcısı

² İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

seçme yöntemiyle Sultanbeyli, Maltepe, Sancaktepe, Pendik, Kartal, Kadıköy ve Üsküdar ilçelerinde bulunan resmi ve özel okullarda çalışan öğretmenlerden veriler toplanmıştır. Verileri toplamak amacı ile öğretmenlere kişisel bilgi formu, okul kültürü ölçeği ve sendika görüş ölçeğinden oluşan 3 sayfalık anket uygulanmıştır. 350 adet olarak dağıtılan ölçeklerden 330 (%94.28) tanesi geri toplanmış, bu ölçeklerden 12 (%3,4) tanesi eksik doldurulması sebebiyle değerlendirme dışı tutulmuştur. Ölçeklerden 318 (%90.85) tanesi değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına baktığımızda, öğretmenlerin sendikaya ilişkin görüşleri yaş gruplarına göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Sendikalara karşı en olumlu tutumu 31-40 yaş aralığındaki öğretmenlerin sergilediği görülmektedir. Bu yaş aralığı orta yaş aralığı olduğundan insanlar birçok kaygıyı (evlenme, iş bulma, ekonomik vb.) geride bıraktıkları düşünülebilir.

Kıdem yılı ile sendikalara karşı görüşler arasındaki ilişkiye bakıldığında en olumlu tutumunun 10-15 kıdem yılına sahip öğretmenlerde olduğu görülmektedir. Yaş gurubu değişkeniyle paralellik göstermektedir. Sendikalara karşı en olumsuz görüşe 5-9 kıdem yılına sahip öğretmenlerin olduğu görülmektedir.

Sendikaya üye olan öğretmenler sendikalara daha olumlu baktığı görülmektedir. Sendikaya ilişkin olumlu tutumlarını sendikaya üye olarak göstermektedirler.

Öğretmenlerin çalıştırdıkları kurumlardaki algıladıkları örgüt kültürü boyutu ile cinsiyet arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bayanların erkeklere göre görev alt boyutu daha yüksek çıktığı görülmektedir.

Okullardaki örgüt kültürü boyutlarının yaş ile ilişkisine bakıldığında görev alt boyutu istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yaş ilerledikçe görev alt boyutu değeri arttığı görülmektedir. Yaşın ilerlemesiyle örgüt kültürünün destek alt boyutu değerlerinin arttığı görülmektedir.

Öğretmenlerin çalıştıkları okulların kültürel yapısıyla medeni durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında bürokrasi ve görev alt boyutlarının anlamlı

çıktığı görülmektedir. Bekâr öğretmenlerde bürokratik, evli öğretmenlerde ise görev alt boyutunun yüksek çıktığı görülmektedir.

Öğretmenlerin okul kültürü alt-boyut puanlarının sahip oldukları çocuk sayılarına göre incelendiğinde görev alt boyutu anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Hiç çocuğu olmayanların görev boyutu en düşük çıkmıştır. Çocuk sayısı artıkça görev boyutunun yükseldiği görülmektedir.

Öğretmenlerin çalıştıkları okulların kültürel yapısına ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin mesleki kıdem düzeylerine göre incelendiğinde görev ve bürokratik alt boyutunun anlamlı olduğu gözlemlenmiştir. Görev alt boyutunun 15 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerde yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın 15 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin çalıştıkları okulları daha çok görev yönelimli bulduğu söylenilebilir.

Öğretmenlerin sendika görüşleri ölçeği puanları ile örgüt kültürü alt boyut puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında destek, başarı, bürokratik ve görev alt boyutu anlamlı bulunmuştur.

Genel anlamda okullardaki örgüt kültürü yapısı bu okullarda çalışan öğretmenlerin sendikalara ilişkin tutumlarını belirlemede etkili rol oynamaktadır. Özellikle görev ve bürokrasi kültürünün yoğun olarak yaşandığı veya hissedildiği okul ortamlarında öğretmenler sendikalara karşı daha olumlu tutum sergilemektedirler.

Araştırma sonuçlarına göre geliştirilen öneriler: toplumların demokrasiyi benimsemesinde, özümsemesinde ve hümanist düşüncelerin toplumlara yerleşmesinde sivil toplum kuruluşlarına büyük görevler düşmektedir. Sendikalar bu örgütlerin başında gelmektedir. Sunulan öneriler öğretmenlerin sendikalaşmasını artırmaya yöneliktir.

Bayan öğretmenlere çalışma hayatında çeşitli kolaylıklar sağlanarak ve pozitif ayrımcılık yapılarak sendikaya daha çok üye olmaları sağlanmalıdır. Sendikalar göreve yeni başlayan öğretmenlerden emeklilik süresi yaklaşmış öğretmenlere kadar bütün öğretmenlerin ihtiyaçlarına cevap verecek kuruluşlara dönüşmelidirler. Sadece belirli bir yaş gurubunun ihtiyaçlarına cevap vermemelidirler.

Sendikalar, birbirleriyle uğraştıkları ve fikir çatışması yaşadıkları için asıl işleri olan öğretmenlerin haklarını savunma görevini yerine getirememektedir. Sendikalar siyasi partilerin bir kolu olarak çalışmayı bırakarak insanları daha bütünleştirici, ayrıştırmayan bir yol izlemelidirler.

Toplumlara ve kitlelere yön veren o toplulukların kültürüdür. Okullarda da gelişimi destekleyecek her bireyi isteklerine ana hatlarıyla cevap verecek okul iklimleri oluşturulmalıdır. İdarecilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların ortak amaç doğrultusunda çalışacakları, işe sevecek geleceklere, bürokrasiden ve baskıdan uzak kurumlar hayata geçirilmelidir.

Kültürü ileten en önemli unsurlardan biri dildir. İnsanlar iletişimleriyle birbirlerine bir takım şeyler aktarır ve paylaşırlar, bu paylaşımlar sonucunda da ortak değerler oluşur. Örgüt kültürünün oluşturulması, şekillendirilmesi ve tanıtılmasında doğru iletişim önemlidir. Okul müdürlerine, müdür yardımcılara, öğretmenlere ve hizmetlilere, doğru iletişim seminerleri verilmelidir.

Yapılacak çalışmalar ile okullarda insan ilişkilerini ve yardımlaşmayı ön plana çıkaran örgüt kültürünün destek ve başarı alt boyutları değerleri artırılmalıdır. Bu çalışma sadece kadrolu öğretmenlere uygulanmıştır. Daha sonraları ücretli öğretmen ve okul idarecilerine uygulanabilir.

Anahtar Kelimeler: *Örgüt kültürü, sendika*

Kaynakça

- Terzi, A. R. (2005). İlköğretim okullarında örgüt kültürü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 43, 423-442.
- Tunçel, Ö. (2009). Kişilik ve örgüt kültürü bağlamında yıldırma davranışının örgütsel bağlılık üzerine etkisi: Ampirik bir çalışma. (Yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Yasan, T. (2012). İlköğretim okulu yöneticilerinin ve öğretmenlerinin sendikalara ilişkin görüşlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi: Malatya İl Merkezi Örneği, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 271-293.